بسم الله الرحمن الرحيم

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު
ދިވެހިރާއްޖެ

ޤަޟިއްޔާ ނިމުނު ގޮތުގެ ޚުލާޞާ

- **ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު:** 2019/HC-A/281
- **އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް:** މިނިސްޓްރީ އޮފް އެންވަޔަރަމަންޓް އެންޑް އެނަރޖީ (މިހާރު ދައުލަތް)
- **އިސްތިއުނާފަށް ޖަވާބުދޭ ފަރާތް:** ޙައްވާ ޙުސައިން/ އަރިހުމަގުސްތޫރުގެ، ލ.ހިތަދޫ

- **ޤަޟިއްޔާ ރަޖިސްޓްރީކުރެވުނު ތާރީޚު:** 25 ރަމަޟާން 1440 / 30 މޭ 2019
- **ނިމުނު ތާރީޚު:** 11 ރަބީޢުލްއައްވަލް 1442 / 28 އޮކްޓޫބަރު 2020

މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލިސް:
ފަނޑިޔާރު އަބްދުއްރަޝީދު އިބްރާހީމް
ފަނޑިޔާރު އަބްދުﷲ ޙަމީދު
ފަނޑިޔާރު ޝުޢައިބު ޙުސައިން ޒަކަރިއްޔާ

އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު ޤަޟިއްޔާ:

- **ނަންބަރު:** 71/O11C/2016
- **ނިންމި ކޯޓު:** ހައްދުންމަތީ ހިތަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓު
- **މާއްދާ:** މަދަނީ ޙައްޤު ހޯދުން
- **ހުށަހެޅުނު ތާރީޚު:** 06 ސެޕްޓެމްބަރު 2016
- **ނިމުނު ތާރީޚު:** 06 މާރިޗު 2019

• ދަޢުވާގެ ޚުލާޞާ:

މިއީ، ހައްދުންމަތި ހިތަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 71/O11C/2016 ޤަޟިއްޔާ ނިންމަވާފައިވާގޮތް ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ އުސޫލުތަކާ ޚިލާފުވާކަމަށް ބުނެ، އެޤަޟިއްޔާ އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް އެޓަރނީ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގެ ފަރާތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް ހުށަހަޅުއްވުމުން ބެލެވިގެންދާ ޤަޟިއްޔާއެކެވެ.

މިޤަޟިއްޔާގައި އިސްތިއުނާފު ދަޢުވާ ފަރާތަކީ، ލ. ހިތަދޫ / އަނބުގަސްދޮށުގެ، ހައްވާ ޙުސައިންއެވެ.

• ފާހަގަކުރެވުނު ނުކުތާތައް:

01- ހައްދުންމަތި ހިތަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 71/O11C/2016 ޤަޟިއްޔާ ނިމުނު ގޮތުގެ [illegible] [illegible]، މިއީ، މިނިސްޓްރީ އޮފް އެންވަޔަރަމަންޓް އެންޑް އެނަރޖީ އިން ރާއްޖޭގެ ރަށްރަށުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، 27 ސެޕްޓެމްބަރު 2008 ގައި މިނިސްޓްރީ އޮފް އެންވަޔަރަމަންޓް އެންޑް އެނަރޖީ އިން ލ. ހިތަދޫއަށް ފޮނުވި 2500 (ދެހާސް ފަސްސަތޭކަ) ރުފިޔާގެ [illegible] [illegible] ލ. ހިތަދޫ "[illegible]" [illegible] [illegible] [illegible] އެގޮތަށް ލިބިފައިނުވާތީ، އެގޮތަށް 2500 (ދެހާސް ފަސްސަތޭކަ) ރުފިޔާގެ [illegible] [illegible]، ނަމަވެސް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ލިބޭ އަގާއި، ކަރަންޓު އުފެއްދުމުގެ އަގާއި، 27 ސެޕްޓެމްބަރު 2008 އިން ފެށިގެން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ލ. ހިތަދޫ / އަނބުގަސްދޮށުގެ، ހައްވާ ޙުސައިން ހުށަހަޅުއްވުން ބުނުން މައްސަލައެއްކަމާއި،

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] "[illegible]"، [illegible] [illegible] ފާހަގަކުރެވުނު ނުކުތާތަކުގެ [illegible] [illegible] ލ. ހިތަދޫ / އަނބުގަސްދޮށުގެ، ހައްވާ ޙުސައިން (ދ.ކ.ނ ނަންބަރު: A137697) ގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

މައްޗަށް ހުށަހަޅާފައިވާ މި މައްސަލާގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 2500 (ދެހާސް ފަސްސަތޭކަ) [illegible] [illegible] ނުވަތަ މިހާރު ބާޒާރުން 2500 (ދެހާސް ފަސްސަތޭކަ) [illegible] [illegible] ގަންނަން ޖެހޭ އަގާއި [illegible] ސ. ހިތަދޫއާ ހަމައަށް އުފުލުމުގެ އަގާއި މިނިސްޓްރީ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް ގެ ފަރާތުން 'ސ. ހިތަދޫ / [illegible]ގެ' [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އަށް ދޭންޖެހޭ [illegible] މި މައްސަލާގައި [illegible] ދެފަރާތުގެ ބަޔާންތަކާއި، ހެކިބަސްދީފައިވާ ހެކިންގެ ހެކިބަހުންނާއި، ހުށަހަޅާފައިވާ ލިޔެކިޔުންތަކުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]،

[illegible] [illegible] ފަރާތުން 'ސ. ހިތަދޫ / [illegible]ގެ' އަށް [illegible] 2500 (ދެހާސް ފަސްސަތޭކަ) [illegible] [illegible] ނުވަތަ މިހާރު ބާޒާރުން 2500 (ދެހާސް ފަސްސަތޭކަ) [illegible] [illegible] ގަންނަން ޖެހޭ އަގާއި [illegible] ސ. ހިތަދޫއާ ހަމައަށް އުފުލުމުގެ އަގު މިއަދު (06 [illegible] 2019މ.) އިން ފެށިގެން 01 ([illegible]) [illegible] 'ސ. ހިތަދޫ / [illegible]ގެ' [illegible] [illegible] [illegible] ސ. ހިތަދޫ / [illegible] [illegible] [illegible] ([illegible] [illegible]: A137697) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]." މިފަދައިންނެވެ.

02- އައްޑޫސިޓީ ހިތަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 71/O11C/2016 ޤަޟިއްޔާ ނިމިފައިވާ ގޮތް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އިސްތިއުނާފު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 03 ([illegible]) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]:

- ފުރަތަމަ ނުކުތާއަކީ: އިސްތިއުނާފު[illegible] ފަރާތުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ނެތްކަން ދައުލަތުން ޝަރީޢަތަށް ހުށަހަޅާފައިވާ ހެކިތަކާއި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އަދި ދެ [illegible] [illegible] [illegible] ނުވަތަ [illegible] [illegible] [illegible] ނުވަތަ [illegible]، ނުވަތަ ދައުލަތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ހެކިތަކާއި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] "[illegible]" އަށް [illegible] 2500 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 2500 [illegible] ނުވަތަ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 01 (އެކެއް) މަސްދުވަހުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކޯޓުގެ ނަންބަރު 71/O11C/2016 [illegible] [illegible]، ޤާނޫނު ނަންބަރު 13/2010 ([illegible] ޤާނޫނު) ގެ 5 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާއި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

- ދެވަނަ ނުކުތާއަކީ، ޝަރީޢަތުން [illegible] [illegible] [illegible] ޝަރީޢަތުން [illegible] [illegible] ނުވަތަ [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2010/SC-RU/01 [illegible] [illegible]، ވ. [illegible] [illegible] ކޯޓުގެ ނަންބަރު 71/O11C/2016 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 01 (އެކެއް) މަސްދުވަހުގެ [illegible] [illegible]، ވ. [illegible] [illegible] ކޯޓުގެ ނަންބަރު

71/O11C/2016 ވަޞިއްޔާއިން ކުރައްވާފައިވާ ބުނުއްވުމަށް ޝަރީޢަތުން ސިވިލް ކޯޓުގެ ޙުކުމުގައި ކަނޑައަޅުއްވާފައިވާ އުޞޫލުތަކާ ޚިލާފަށް ކޯޓުން ޙުކުމެއްކަމަށް ބުނެ ހުށަހަޅާ ނުކުތާއެވެ.

- **ތިންވަނަ ނުކުތާއާބެހޭ، އައްޑޫސިޓީ ހިތަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު**

71/O11C/2016 ވަޞިއްޔާ ނިންމުމުގައި އިސްތިއުނާފުކުރައްވާ ފަރާތުން ހުށަހަޅާ ސަބަބު ހެކިތަކުގެ ހިސާބަށް ސާބިތުކުރެވޭ އިސްތިޤާމަތުކަމުގެ ތަޢާރުޟުތަކަކާ ދިމާނުވާކަމަށް ބުނެ ޝަރުޢީ ގޮތުން ބަލައިގަތުމަށް ނުވާފައިވާ ނިންމުމެއް ހިނގާ ނިންމުމެއް ނުކުރެވޭ ގޮތަށް ޝަރީޢަތުން އެއްވެސްކަމެއް އަދާކުރެއްވުމާ އެ ނިންމުމާ ހިލާފަށް ނިންމުމެއްކަމަށް، މި ނިންމުމުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 42 ވަނަ މާއްދާއާއި 52 ވަނަ މާއްދާ ހިލާފަށް ކޯޓުގެ ޙުކުމްއެކަމަށް ބުނެ ހުށަހަޅާ ނުކުތާއެވެ.

03- އައްޑޫސިޓީ ހިތަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 71/O11C/2016 ވަޞިއްޔާ އާއި، އެ ވަޞިއްޔާ އިސްތިއުނާފު ކުރުމަށް އެދި ހުށަހެޅުމުގެ ބޭނުމާއި ވާރިޘުން ހުރަހަށް ނުކުތާތަކާއި، އެ ނުކުތާތަކާއި ގުޅިގެން ވަޞިއްޔަތްގައި ހިމެނޭ ވާރިޘުންނަށް ހައިކޯޓުގެ ސަމާލުކަމުގެ މަތިވެރިގައި ދެއްކެވުމާ ވާހަކަތަކާއި، ވަޞިއްޔާގެ ގޮތުންނާއި ބިނާކުރެވޭކަށް ބާލާފައި އެންމެހާ ކަންތައްތައް ފާހަގަކުރެވެއެވެ.

- **ވަސީލާދު ޢަބްދުލްރަޙްމާން އިބްރާހިމްއާއި ވަސީލާދު ޢަބްދުﷲ ޙަމީދާއި ވަސީލާދު ޝަރީފް ޙަސަން ޖާނާވިލާގެ ދަޢުވާ**

3.1 - އައްޑޫސިޓީ ހިތަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 71/O11C/2016 ވަޞިއްޔާއަށް ބަލާއިރު، އެ ވަޞިއްޔާއަކީ، މަރުވެފައިވާ ޙަވާ އަންހެނަކު ފަށައިގެން އެއްވެސް އަތަޅު އިން ވާރިޘުގެ ތަރިކަގެ މިންވަރާއި ބެހުމުގެ ގޮތުގައި ވަޞިއްޔާގެ ކަމަށް ވީނަމަވެސް ބޭއްވެވުމުން ހިނގައި މަސައްކަތުގެ ތަރުތީބު، 27 ސެޕްޓެމްބަރު

2008 ގައި މިނިސްޓްރީ އޮފް އެންވަޔަރަމަންޓް އެންޑް އެނަރޖީ އިން ލ. ހިތަދޫއަށް ފޮނުވި 2500 (ދެހާސް ފަސްސަތޭކަ) ލީޓަރުގެ ފެންއަޅާ ކަޑުރަންތަކުން ލ. ހިތަދޫ "ހިޔާވާގެ" އަށް ލިބެންޖެހޭ ކަޑުރަން އެގެއަށް ލިބިފައިނުވާތީ، އެގެއަށް 2500 (ދެހާސް ފަސްސަތޭކަ) ލީޓަރުގެ ފެންއަޅާ ކަޑުރަނެއް، ނުވަތަ އެވަރުގެ ކަޑުރަނެއް ގަންނަން ޖެހޭ އަގާއި، ކަޑުރަން އުފުލުމުގެ އަގާއި، 27 ސެޕްޓެންބަރު 2008 އިން ފެށިގެން ސާބިތުވާން ގެއްލުން ހަމަޔަށް ދެއްވުމަށް ލ.ހިތަދޫ/ އަރިހުގެ، ބައްޕާ ހުސައިން ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ދަޢުވާ ބަލައިދެއްވުމަށް އެދިވަޑައިގަތުމެވެ.

ލ.ހިތަދޫ/ އަރިހުގެ، ބައްޕާ ހުސައިންގެ ފާތުމަތު މިނިސްޓްރީ އޮފް އެންވަޔަރަމަންޓް އަށް ހުށަހެޅުއްވި ލިޔުމާއި ދައުލަތުގެ މަސައްކަތް ހުށަހަޅައި ދެއްވާފައި ބައްޕާ ހުސައިން ލިޔުއްވާ އަރިހުވާ 2500 ލީޓަރު ކަޑުރަން ނުވަތަ މިހާރު ބާޒާރުން 2500 ލީޓަރު ކަޑުރަން ގަންނަން ޖެހޭ އަގާއި ކަޑުރަން ލ.ހިތަދޫ އާ ހަމައަށް އުފުލުމުގެ އަގަށް މިނިސްޓްރީ އޮފް އެންވަޔަރަމަންޓް ގެ ފަރާތުން "ލ. ހިތަދޫ / ހިޔާވާގެ" އެޑްރެސް ގޭގެ ވެރިފަރާތް ކަމުގައިވާ ބައްޕާ ހުސައިންއަށް ދޭންޖެހޭ އެއްވެސް ކަމެއް ނެތްކަމުގައި ހިމެނޭ ދެކޮޅުގެ ބަރުޕަޅުގެ ދަޢުވާ ދެއްކެވުމާއި، ހިސާބުގެ ދަޢުވާ ހުށަހެޅުމަށް ޤާނޫނީ ގޮތުން ޝަރީޢަތަށް ސާބިތުވާކަމުގައި ކަނޑައެޅުއްވިއެވެ.

ލ. ހިތަދޫ / ހިޔާވާގެއަށް ބައްޕާއާ 2500 ލީޓަރު ކަޑުރަން ނުވަތަ މިހާރު ބާޒާރުން 2500 ލީޓަރު ކަޑުރަން ގަންނަން ޖެހޭ އަގާއި ކަޑުރަން ލ. ހިތަދޫ އާ ހަމައަށް އުފުލުމުގެ އަގު 06 ޖޫން 2019ވ. އިން ފެށިގެން 01 (އެކެއް) މަސްދުވަހުގެ ތެރޭގައި "ލ. ހިތަދޫ / ހިޔާވާގެ" އެޑްރެސް ގޭގެ ވެރިފަރާތަކަށްދޭގައިވާ ބައްޕާ ހުސައިންއަށް ދިނުމަށް މިނިސްޓްރީ އޮފް އެންވަޔަރަމަންޓް އަށްގައި، ހައްދުންމަތީ ހިތަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 71/O11C/2016 ޤަޟިއްޔާގައި ހުކުމްކުރެއްވިއިރު ކަމާބެހޭ ޤަޟިއްޔާގެ ސަބަބުން ނިމުނު ގޮތުގެ ތަންފީޒު އެދިގެން އޮތްތޯއެވެ.

3.2- ރަނގަޅު ކާނާއި، ސާފު ފެން ފުދޭ މިންވަރަށް ލިބުމާއި، ހެދުމާއި [illegible] ލިބުމާއި، ރަނގަޅު ފެންވަރުގެ ސިއްޙީ ޚިދުމަތްތައް ލިބުމާއި، ސާފު އަދި ސިއްޙަތަށް ރަނގަޅު މާޙައުލެއް ލިބުމާއި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބިމާއި [illegible]، [illegible] ވަސީލަތްތަކާއި، [illegible] [illegible] [illegible] ވަސީލަތްތަކާއި، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ލިބުމާއި، މިގޮތުން ދިރިއުޅޭ ކޮންމެ ރަށެއްގައިވެސް އެ ރަށަކާ އެކަށީގެންވާ ފެންވަރުގެ ނަރުދަމާ ނިޒާމެއް ޤާއިމުކޮށްދިނުމާއި، މިގޮތުން ދިރިއުޅޭ ކޮންމެ ރަށެއްގައިވެސް އެ ރަށަކާ އެކަށީގެންވާ [illegible] ކަރަންޓުގެ ޚިދުމަތް [illegible] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 23ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާކަން އެނގެން އޮންނަކަމާއި؛

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީއާ [illegible] [illegible]، ޤާނޫނުއަސާސީގެ "އަސާސީ ޙައްޤުތަކާއި މިނިވަންކަންތައް" ބާބުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ޙައްޤުތަކާއި މިނިވަންކަން ހިމާޔަތްކުރުމާއި، [illegible] ދައުލަތުގެ ވާޖިބެއްކަން ޤާނޫނުއަސާސީގެ 18ވަނަ މާއްދާއިން އެނގެން އޮންނައިރު، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 23ވަނަ މާއްދާގައި [illegible] ބަޔާންކޮށްފައިވާ ޙައްޤުތަކާއި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މަސައްކަތްކުރުން ޤާނޫނުއަސާސީގެ 23ވަނަ މާއްދާއިން ދައުލަތުގެ މައްޗަށް ލާޒިމުކޮށްފައިވާ [illegible] ދައުލަތުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މި [illegible] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2009/HC-A/365 ޤަޟިއްޔާގައި އަދި [illegible] [illegible] [illegible] ޤަޟިއްޔާތަކުގައިވެސް [illegible] އެނގެން އޮންނަކަމާއި؛

ޤާނޫނުގެ [illegible] އަދި އެ [illegible] [illegible] ޤާނޫނު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޤާނޫނުއަސާސީގެ 20ވަނަ މާއްދާގައި [illegible]

ޤާނޫނުއަސާސީގެ 17 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައިވާ މުޖުތަމަޢުގެ އާންމު ޙާލަތަށްވުރެ ނިކަމެތިކަމެއް ދިމާވެފައިވާ ފަރުދަކަށް، ނުވަތަ ބަޔަކަށް، ނުވަތަ އިޖްތިމާޢީ ގޮތުން ޚާއްޞަ ރައްކާތެރިކަން ބޭނުންވާ ބަޔަކަށް އެހީތެރިވުން ދިނުމަށްޓަކައި، ނުވަތަ ރައްކާތެރިކަން ދިނުމަށްޓަކައި ހިފެހެއްޓުމަށްޓަކައި މުޅި، ޤާނޫނުއަސާސީގެ "އަސާސީ ޙައްޤުތަކާއި މިނިވަންކަމުގެ" ބާބުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ޙައްޤުތަކާއި މިނިވަންކަން، އެ ބާބުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތުގެމަތިން އެއްވެސް ގޮތަކުން ތަފާތު ކުރުމެއްނެތި ކޮންމެ މީހަކަށް ލިބިގެންވާނެކަމަށް ޤާނޫނުއަސާސީގެ 17 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ކަށަވަރުކޮށްދީފައިވާކަން އެނގެން އޮތުމުންނާއި؛

އެ ގޮތުން ބަލާއިރު، އާންމު އިސްތިރާޙާ، މުޖުތަމަޢުގެ އާންމު ޙާލަތަށްވުރެ ނިކަމެތި ނުވަތަ އިޖްތިމާޢީގޮތުން ޚާއްޞަ ރައްކާތެރިކަން ބޭނުންވާ ބަޔަކަށް އެހީތެރިވުމުގެ ގޮތުން، ނުވަތަ ރައްކާތެރިކަން ނުވަތަ ވަކި އިމްތިޔާޒެއް ނުވަތަ ވަކި ބަޔަކަށް ނުވަތަ ފަރާތަކަށް ދޭ ވަކިކަމަކަށް، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 23 ވަނަ މާއްދާގައި ކަށަވަރުކޮށްދޭ ޙައްޤުތައް ފޯރުކޮށްދިނުމުގައި ދައުލަތުގެ މަސްއޫލިއްޔަތު އަދާކުރުމަށްޓަކައި، ޤާނޫނުއަސާސީގައި ކަށަވަރުކޮށްދޭ ޤާނޫނުގެ ޙައްޤުތަކާ އެއްގޮތަށް ދައުލަތުން ހިންގާ ބައެއް ކަންކަން ޤާނޫނީ ގޮތުން ހިންގާފައިވާ ތަފާތުކުރުމެއްގެ ގޮތުގައި ބެލެވޭނެ ކަމެއް ނޫންކަން އެނގެއެވެ.

3.3- އިސްތިއުނާފު ކޮށްފައިވާ ހައްދުންމަތީ ހިތަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 71/O11C/2016 ގެ ޝަރީޢަތުގައި ކަން ހިނގާފައިވާ ގޮތުގެ ބަޔާން:

26 ޑިސެންބަރު 2004 ގެ ސުނާމީ ކާރިޘާއާ ގުޅިގެން، ބޯހިޔާވަހިކަމާއި، ސާފު ބޯފެނާއި ދިނުންވެސް އިޖްތިމާޢީ އަދި އިޤްތިޞާދީ ގޮތުން ދަތިތަކާ ކުރިމަތިލާ ފަރާތްތަކަށް، ދިވެހިސަރުކާރާއި ބައިނަލްއަޤުވާމީ ޖަމާޢަތްތަކުގެ ގުޅިގެން ޚަރަދުކޮށް ގެ ބިނާކޮށްދިނުމުގެ ޕްރޮގްރާމް ހިންގާފައިވާކަމާއި؛

އެގޮތުން، ސުނާމީ ކާރިޘާއާ ގުޅިގެން، ގޯތިގެދޮރު ހަލާކުވެގެން ހިތަދޫގެ ސަރުކާރުގެ ބިމުގައި ބޭނުންކުރުމުގެ ޙައްޤު، ގޯތިގެ އެހީގައި ތަރައްޤީކޮށްދިނުމުގައި ދައުލަތުގެ ކަނޑައެޅުމުގެ ދަށުން، ގޯތިގެ ބިމުން

ކޮންމެ ގޮތަކަށް 2500 (ދެހާސް ފަސްސަތޭކަ) ރުފިޔާގެ ބޮޑުން އަދާ ކަނޑައަޅައި ޤާނޫނީ ގޮތުންދިޔުމުގެ މަސައްކަތުގައި ހިންގާފައިވާކަމާއި؛

ސުންގަޑި ހަމަވުމުގެ ކުރިން، ތާރީޚުގެ ކުރިން ދިރިއުޅޭ ކޮންމެ ގޮތަކަށް 2500 (ދެހާސް ފަސްސަތޭކަ) ރުފިޔާގެ ބޮޑުން އަދާ ކަނޑައަޅައި ޤާނޫނީ ގޮތުންދިޔުމުގެ ހިންގުން މަސައްކަތުގެ ދަށުން، ކޮށްދިނުމުގެ ހިނދުގައި ކުރިން ދިރިއުޅޭ ގެތަކުގެ ގޮތުގައި ތަކެއްޗާއި ބެހޭގޮތުން 175 (އެއްސަތޭކަ ހަތްދިހަ ފަހެއް) ގެތަކަށް ބޮޑުންއާ ކަނޑައަޅައި ޤާނޫނީ ގޮތުންދިޔުމުން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ފަރާތުން ބިނާކޮށްފައިވާ ޢިމާރާތް މީގެ އިތުރުން އެންމެ އަސާސީ ކަންތައްތަކުގައި ސަރުކާރު އެހީތެރިކަން ދޭނެގޮތް ނުވަތަ ތަފާސް ހިސާބުތައް ލިބިފައިނުވާކަން ދެމެދު އެއްބަސްވުމުގެ ވަގުތުވާކަމާއި، އެ އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން ދ. ރިނބުދޫ ބޮޑުން އަދާ ކަނޑައަޅައި ޤާނޫނީގޮތުގައި ކަން އެކަށީގެން އޮތްކަމާއި؛

މިކަމާ ބެހޭގޮތުން ގެތަކުގެ މައްސަލަ ދ. ރިނބުދޫ ފުރަތަމަ ބޮޑުންއާ ކަނޑައަޅައި، އަދިކަމުގައި ކުރިން ދިރިއުޅޭ ގެތަކަށް ބުރި ބެހުމުގައި، ބެހުމުގެ މަސައްކަތް ގުޅިގެން ރިނބުދޫގައި ކުރިން ދިރިއުޅޭ ގެތަކުގެ ގޮތުގައި ތަކެއްޗާއި ބެހޭގޮތުން 175 ގެގެ ވެރިފަރާތް ބޮޑުން ގެއަކަށް ބޮޑުން އަދާ ކަނޑައަޅައި ދިނުމަށްފަހު، ދެފަރާތުގެ ބޭނުންތައް ސަލާމަތްކޮށް ހުށަހަޅާފައިވާ ދަފްތަރު އެއްބަސްވުން ބާތިލުކުރެވޭ.

3-4 ސުންގަޑި ހަމަވުމުގެ ގުޅިގެން، ތާރީޚުގެ ބަޔާންކުރަން ދިމާވި ސަބަބު ބޮޑުންގެ ދަރިކަން ކޮށްދިނުމުގެ ބެހުމުގައި، ބެހުމުގެ އަދިވެސް ތަފާސްހިސާބުތަކާއި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ފަރާތުން ކަނޑައަޅާފައިވާގޮތުން، ތާރީޚުގެ ކުރިން ދިރިއުޅޭ ކޮންމެ ގޮތަކަށް 2500 (ދެހާސް ފަސްސަތޭކަ) ރުފިޔާގެ ބޮޑުން އަދާ ކަނޑައަޅައި ޤާނޫނީގޮތުގައި ހިންގުމަށް މަސައްކަތުގެ ދަށުން، ދ. ރިނބުދޫގައި ކުރިން ދިރިއުޅޭކަމަށް ދ. ރިނބުދޫ ގަޔާ އުޅުން މަޢުލޫމާތު ދިނުމަށް 175 (އެއްސަތޭކަ ހަތްދިހަ ފަހެއް) ގެގެ ވެރިޔަކަށް، ބޮޑުން އަދާ ކަނޑައަޅައި ދިނުމަށް ދ. ރިނބުދޫ "ރިޔާ" އާއި ދ. ރިނބުދޫ "އަރިއަށް" އާއި ދ.ރިނބުދޫ "ހިރާ" އާއި ދ. ރިނބުދޫ "ގުލްފާމްގެ" އާއި ދ. ރިނބުދޫ "ވާދީ" އާއި ދ. ރިނބުދޫ "ސަބްނަމްގެ" އަށް ދިނުމަށް 2500 ރުފިޔާގެ ކަނޑައަޅާ ނުވަތަ ބޭރުން 2500 ރުފިޔާގެ ބޮޑުން

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] 2500 [illegible] [illegible] ނުވަތަ [illegible] 2500 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، ހައްދުންމަތީ ހިތަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 41/O11C/2012 ޤަޟިއްޔާއި، ނަންބަރު 42/O11C/2012 ޤަޟިއްޔާއި، ނަންބަރު 44/O11C/2012 ޤަޟިއްޔާއި، ނަންބަރު 46/O11C/2012 ޤަޟިއްޔާއި، ނަންބަރު 58/O11C/2012 ޤަޟިއްޔާގައި އަދި އެ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 59/O11C/2012 ޤަޟިއްޔާގައި ހުކުމް ކުރައްވާފައިވާ، ބުނެވިދިޔަ ޤަޟިއްޔާތަކާ ގުޅިގެން އެ ޤަޟިއްޔާތަކުގައި ކުރައްވާފައިވާ ހުކުމް [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

3.5- އިސްތިއުނާފު ކުރެވިފައިވާ ހައްދުންމަތީ ހިތަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު

71/O11C/2016 ޤަޟިއްޔާގައި، އިސްތިއުނާފު ކުރައްވާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، ސުނާމީ ކާރިސާއާ ގުޅިގެން، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 2500 ([illegible] [illegible]) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] "[illegible]" [illegible] [illegible] 2500 [illegible] [illegible] ނުވަތަ [illegible] 2500 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] "[illegible]" [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 2500 ([illegible] [illegible]) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

އެކުލަވާލި ލިސްޓުގައި ހިމެނޭ 175 (އެއްސަތޭކަ ހަތްދިހަ ފަހެއް) ގޭގެ ތެރެއިން އެ ލިސްޓުގައި ހިމެނިފައިވާ ގެއެއްކަމާއި، ޙައްވާ ޙުސައިންގެ ވާރުތުން ތަރުކާގައި ދަޢުވާކުރެވިފައިވާ ލ. ހިތަދޫ "ހިރާމާގެ" އަށް ލިބެންޖެހޭ 2500 ޗަދުގެ ބޯޑެން އަތާ ކަށަވަރުން އެ ދުވާ ހަވާލުކުރުމަށް އެގޮތަށް ދިމާވާކަން އެނގެން އޮންނައިރު، ހައްދުންމަތީ ހިތަދޫ މަޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 71/O11C/2016 ޤަޟިއްޔާގައި، އެ ކޯޓުން ނިންމާފައިވާ ނިންމުމަކީ، އިސްވެ ބަޔާންކުރެވުނު އަސާސްތަކުގެ މައްޗަށް ނަޒަރުކޮށް ނިންމާފައިވާ ނިންމުމެއްކަން އެނގެއެވެ.

3.6- އިސްތިއުނާފު ކުރެވިފައިވާ ހައްދުންމަތީ ހިތަދޫ މަޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 71/O11C/2016 ޤަޟިއްޔާއާއި، އެކޯޓުގެ ނަންބަރު 41/O11C/2012 ޤަޟިއްޔާއާއި، ނަންބަރު 42/O11C/2012 ޤަޟިއްޔާއާއި، ނަންބަރު 44/O11C/2012 ޤަޟިއްޔާއާއި، ނަންބަރު 46/O11C/2012 ޤަޟިއްޔާއާއި، ނަންބަރު 58/O11C/2012 ޤަޟިއްޔާގައި އަދި އެ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 59/O11C/2012 ޤަޟިއްޔާގައި، އެއްބާރުލުމުގައި ލިބި ބައެއްގެ މުއްދަތެއް ހިނގުނު ޤަޟިއްޔާތަކުގެ ރިކޯޑުން، އެ ޤަޟިއްޔާތަކަކީ އެއްފަދަފަރާތްތަކެއްގެ މައްސަލަ ހިނގުނު ޤަޟިއްޔާތަކެއްކަން އެޤަޟިއްޔާތަކުގެ ސަރީޙަށް ނިމުނުގޮތުގެ ރިޕޯޓުން އެނގެން އޮންނަކަމާއި،

އިސްވެ ބަޔާންކުރެވުނު ހައްދުންމަތީ ހިތަދޫ މަޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 41/O11C/2012 ޤަޟިއްޔާއާއި، ނަންބަރު 42/O11C/2012 ޤަޟިއްޔާއާއި، ނަންބަރު 44/O11C/2012 ޤަޟިއްޔާއާއި، ނަންބަރު 46/O11C/2012 ޤަޟިއްޔާއާއި، ނަންބަރު 58/O11C/2012 ޤަޟިއްޔާގައި އަދި އެ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 59/O11C/2012 ޤަޟިއްޔާގައި ކުރައްވާފައިވާ ޙުކުމް، ދަޢުވާގެ ޒާތުން އިސްތިއުނާފުކޮށްފައި ނުވާކަމާއި، އަދި ބިއަށްވަ! ދެންނެވި ޤަޟިއްޔާތަކުގައި ކޮށްފައިވާ ޙުކުމްތަކަށް، އެޤަޟިއްޔާތަކުގައި ކަމާބެހޭފަރާތްތަކަށްވާ ގޮތުގެ މަތިން ދަޢުވާކުރުން ތަންފީޛުކުރެވިފައިވާކަން ދަޢުވާގެ ބައިން އެނގެން އޮންނަކަމާއި،

ޤާނޫނުގެ ކުރިމަތީގައި، އަދި އެ މީހެއްގެ މައްޗަށް ޤާނޫނު ހިންގުމުގައި ކޮންމެ މީހަކީވެސް ހަމަހަމަވެގެންވާ މީހެއްކަމާއި، ޤާނޫނުގެ ހިމާޔަތާއި، ޤާނޫނުން ލިބޭ ފައިދާ ހަމަހަމަކަމާއެކު ލިބިގަތުމުގެ ހައްޤު ކޮންމެ މީހަކަށްވެސް ލިބިގެންވާ ކަމަށް ޤާނޫނުއަސާސީގެ 20 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާއިރު، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 17 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައިވާ ގޮތުގެ މަތިން ފިޔަވައި، (މިޖަމަޢުގެ އެއްވެސް ބައެއްގެ ނިސްބަތްވާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ނުވަތަ ބޭރުގެ، ނުވަތަ އިޖްތިމާޢީ ގޮތުން ނުވަތަ ޤައުމީ ގޮތުން ދިވެހިރާއްޖެ ނުވަތަ ސިޔާސީ ނުވަތަ އެހެނިހެން ފިކުރެއް ގޮތުން) ޤާނޫނުއަސާސީގެ "އަސާސީ ހައްޤުތަކާއި މިނިވަންކަމުގެ" ބާބުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ހައްޤުތަކާއި މިނިވަންކަން، އެ ބާބުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތުގެމަތިން އެއްވެސް ގޮތަކުން ތަފާތުކުރުމެއް ނެތި ކޮންމެ މީހަކަށް ލިބިގެންވާނެކަމަށް ޤާނޫނުއަސާސީގެ 17 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ކަނޑައަޅާ ބަޔާންކޮށްފައިވާއިރު، އެއްގޮތަކަށްވެފައި ހިތި ބައެއްގެ މައްޗަށް، އެއް އަސާސީކަން ބޮޑު ހިންގައި ޤާނޫނުގެ ދަށުން ސިފައިންގެ ބަދަލުގައި، ދެން ދިމާވާ ތަކެތި ސިފައިންނަށް ޚާއްޞަކޮށްދިނުމުގެ އިސްތިސްނާއެއް ހަމައެކަނި ދީފައިވަނީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 17 ވަނަ މާއްދާއިން ދީފައިވާ ކޮންމެ ބައިވެރިވުމެއް ފަރާތްތަކަށް ޚާއްޞަކޮށްދިނުމުގެ ހައްދުތަކެއް، އަދި ހަމަހަމަކަމާއި ކުޑަކުރުމުގެ ބޭނުން ނިޔަތްތަކާ ދީފައިވާ ކޮންމެވެސް ކަމެއް، ދުވަހުގެ ދެވެހެނިވާއިރު ޤާނޫނުއަސާސީއާ އެއްގޮތް ހަމަހަމަކޮށްދިނުން، ޤާނޫނުއަސާސީގެ "އަސާސީ ހައްޤުތަކާއި މިނިވަންކަމުގެ" ބާބުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ހައްޤުތަކާއި މިނިވަންކަން ހިފެހެއްޓުމަށް، ޤާނޫނުއަސާސީގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ގޮތުގެމަތިން އެ ހައްޤުތައް ހަމަހަމަކޮށްދިނުމަށް ފަރާތްތަކަށް ދީފައިވާ ފަރުދީގެ ބަދަލުކުރެވޭ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 18 ވަނަ މާއްދާއިން އެނގެން އޮތެވެ.

ވީމާ، ހުށަހެޅިފައިވާ މައްސަލައިގެ ބަލާ ޑްރަގްކޯޓުގެ ނަންބަރު 71/O11C/2016 ޤަޟިއްޔާގައި ކުރިއަށްގެންދެވިފައިވާ ޝަރުޢީ މަރުހަލާގައި ޤާނޫނީ ސަބަބެއް ނުވަތަ ފުށުއަރާ ގޮތެއް ހުރިކަމަށް ހައިކޯޓަށް ނުފެނެއެވެ.

- **ޙުކުމް:**

ދެންފަހެ، އިސްވެ ފާހަގަކުރެވުނު ނުކުތާތަކުގެ މައްޗަށް ރިޢާޔަތްކުރުމުން، ހައްދުންމަތީ ހިތަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 71/O11C/2016 ޤަޟިއްޔާގައި އެކޯޓުން ކުރައްވާފައިވާ ޙުކުމަށް ބަދަލުގެންނަންޖެހޭ ފަދަ ޝަރުޢީ ޤާނޫނީ ސަބަބެއް ނެތްކަމަށް މި ޤަޟިއްޔާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލީހުގެ އިއްތިފާގުން ކަނޑައަޅައި ޙުކުމްކުރީމެވެ.